

VluchtelingenWerk Oost Nederland

Jaarrapportage 2018

**VluchtelingenWerk
Nederland**

Inhoudsopgave

Bestuursverslag.....	4
Doelstelling.....	5
Inschrijving Kamer van Koophandel.....	5
Samenstelling Raad van Toezicht en Bestuur.....	5
De organisatie.....	6
De vereniging.....	6
Verslag van de directeur-bestuurder.....	7
Speerpunten.....	7
Programmalijnen en integrale dienstverlening.....	9
Medewerkers.....	10
Vluchtelingen en Asielzoekers.....	11
Financiering en rapportage.....	11
Administratie en Beheer.....	12
Inkomsten en Uitgaven.....	12
Resultaat en financiële positie.....	13
Raad van Toezicht.....	15
Jaarrekening.....	19
Controleverklaring van de accountant.....	43
Bijlage: de cliënten, medewerkers en P&O, de programmalijnen en tevredenheidsonderzoeken.....	47
De cliënten van VluchtelingenWerk Oost Nederland.....	48
Klanttevredenheidsonderzoek.....	50
Medewerkers en P&O.....	52
Organogram.....	60
Integrale dienstverlening: vier programmalijnen.....	61
Tevredenheidsonderzoek subsidiegevers en samenwerkingspartners.....	64
Bijlage: de gemeenten.....	67
Apeldoorn.....	68
Arnhem.....	73
Barneveld.....	78
Berg en Dal.....	83
Berkelland.....	88
Beuningen.....	90
Borne.....	95
Bronckhorst.....	100
Buren.....	103
Culemborg.....	107
Dalfsen.....	111
Deventer.....	117
Doesburg.....	123
Doetinchem.....	126
Duiven.....	132
Ede.....	136
Elburg.....	141
Enschede.....	146
Epe.....	151
Ermelo.....	155
Geldermalsen.....	159
Hardenberg.....	163
Harderwijk.....	168
Heerde.....	174
Hengelo.....	178
Heumen.....	182
Hof van Twente.....	185
Lingewaard.....	190
Lochem.....	194
Neder-Betuwe.....	199
Neerijnen.....	203

Nijkerk.....	206
Nijmegen.....	213
Nunspeet.....	222
Oldebroek.....	225
Olst-Wijhe.....	228
Ommen.....	232
Oost-Gelre.....	236
Oude IJsselstreek.....	240
Overbetuwe.....	246
Putten.....	252
Raalte.....	253
Renkum.....	258
Renswoude.....	262
Rheden.....	265
Rhenen.....	269
Rozendaal.....	272
Scherpenzeel.....	274
Staphorst.....	277
Steenwijkerland.....	281
Tiel.....	285
Tubbergen.....	290
Twenterand.....	294
Veenendaal.....	298
Voorst.....	301
Wageningen.....	308
West Maas en Waal.....	313
Westervoort.....	318
Wierden.....	321
Winterswijk.....	324
Wijchen.....	328
Zeewolde.....	333
Zevenaar.....	337
Zutphen.....	341
Zwartewaterland.....	347
Zwolle.....	350
Bijlage: Centrale opvang, Inburgering en projecten.....	356
Centrale Opvang.....	357
Inburgering.....	360
A Kiss.....	362
Bekend maakt Bemind.....	363
Blent.....	365
Euro-Wijzer 3.....	366
Integratie door Werk.....	368
Met opgeheven hoofd 2.....	370
Noodopvang Arnhem.....	372
Noodopvang Nijmegen.....	374
Preventieve Ouderschapsondersteuning Vluchtelinggezinnen.....	377
Samenleven door Ontmoeting.....	379
Time4You.....	380
VIP ²	382

Bestuursverslag

Doelstelling

Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland zet zich in voor de bescherming van asielzoekers en vluchtelingen op basis van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Dat doet zij door middel van persoonlijke steun en belangenbehartiging bij hun toelating, opvang en maatschappelijke participatie in het werkgebied Oost Nederland. De Stichting zet zich daarnaast, op verzoek van gemeenten, in voor de begeleiding en ondersteuning van nieuwkomers.

Medemenselijkheid en Rechtvaardigheid zijn de centrale waarden voor VWON.

Inschrijving Kamer van Koophandel

De Stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder de naam Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland onder nummer 09127609. In dit verslag zal er naar gerefereerd worden als *Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland* of als de *Stichting*.

Samenstelling Raad van Toezicht en Bestuur

Raad van Toezicht

mevr. M.F. Bezema (voorzitter)
dhr. P. Birkenhäger (tot 1 oktober 2018)
dhr. B. Konté (per 31 januari 2018)
dhr. G.L. Veldhuis
mevr. J.J.M. Verhoef
dhr. S. Wieringa

Bestuur

dhr. J.H. van der Werff

De organisatie

Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland (VWON) is werkzaam in de provincies Gelderland en Overijssel of daar direct naast gelegen. De stichting is in 63 van de 76 gemeenten actief. Het werkgebied van VWON is verdeeld in vier regio's. Het hoofdkantoor is in Arnhem gevestigd. In bijna alle gemeenten zijn lokale kantoorvoorzieningen gevestigd met spreekuurfunctie en werk- en overlegruimten voor vrijwilligers.

In iedere gemeente is een team van vrijwilligers en stagiaires actief. Betaalde teamleiders ondersteunen daar de organisatie en de uitvoering.

Iedere regio heeft een eigen manager die integraal verantwoordelijk is voor alle dienstverlening. De inhoudelijke samenhang en functionele aansturing is op stichtingsniveau ondergebracht in vier programmaliijnen met ieder een eigen programmacoördinator.

De vereniging

VWON vormt samen met vier collega stichtingen en het Landelijk Bureau de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland. Alle stichtingen en de vereniging hebben een Raad van Toezicht-model. Het bestuur van de landelijke vereniging VluchtelingenWerk Nederland wordt gevormd door de zes directeur-bestuurders. Onderling zijn portefeuilles belegd: de directeur-bestuurder van VWON heeft in het landelijk bestuur de portefeuille 'bedrijfsvoering'.

Verslag van de directeur-bestuurder

“Ik vind het nog steeds vreemd dat ik nu zelf een ‘vluchteling’ ben: ik zie mezelf niet zo. Ik ben dan ook niet zielig; ik probeer gewoon onder moeilijke omstandigheden het allerbeste uit het leven te halen...”

Het is een uitspraak van een 32-jarige man die in zijn vaderland als medewerker van het UNHCR, voor vluchtelingen werkte. Hij moest zich vanwege oorlog en vervolging echter zelf in veiligheid brengen en kwam uiteindelijk in Oost Nederland terecht.

Voor hem en voor 21000 andere vluchtelingen zetten de 3700 medewerkers van VluchtelingenWerk Oost Nederland zich in. De overgrote meerderheid daarvan (> 90%) doet dat onbetaald.

Zij adviseren, luisteren, informeren vluchtelingen in het soms lange traject van welkom tot werk, van aankomst tot toekomst.

In deze jaarrapportage leggen we verantwoording af over de kwaliteit en kwantiteit van die inzet. Zowel over onze werkzaamheden in de centrale opvang als die in de gemeenten. Dat gebeurt in extenso in de bijlage van deze jaarrapportage (vanaf pag. 67).

In de jaarrekening die direct achter dit bestuursverslag is opgenomen verantwoorden we het gevoerde financieel beleid en de resultaten. De goedkeurende verklaring van de accountant en de goedkeuring van de Raad van Toezicht zijn aansluitend op deze jaarrekening opgenomen.

Deze jaarrapportage kijkt terug op een jaar van krimp. De prognose voor de taakstelling huisvesting statushouders in gemeenten was oorspronkelijk ca. 20% lager dan in 2017. In de begroting was rekening gehouden met een daling van het exploitatiebudget in die omvang.

Het aantal asielzoekers dat naar Nederland kwam nam intussen met ca. 10% af naar 27.000.

Het meebewegen met fluctuerende aantallen en dus werk en dus budget is bijna de natuurlijke omgeving van de organisatie. Het vraagt een grote mate van flexibiliteit en professionaliteit om in die setting steeds goede diensten te verlenen en als organisatie mee te bewegen met de veranderende omstandigheden.

In dit bestuursverslag wordt allereerst verslag gedaan van de evaluatie op de beleidsspeerpunten uit het jaarplan 2019. Speerpunten die zijn vastgesteld om rekening te houden met dergelijke veranderingen.

Aansluitend aan de beleidsevaluatie treft u een analyse aan op de geleverde productie, menskracht en middelen.

Speerpunten

De strategische speerpunten in het jaarplan 2018 zijn vastgesteld met een aantal centrale doelstellingen voor ogen:

- de wens om de ontwikkeling te borgen naar **integrale dienstverlening**.
Dat wil zeggen dienstverlening waarin de vraag van de cliënt centraal staat en niet de logica van het bedrijfsproces. In het jaarplan is een aantal indicatoren vastgesteld. Daaronder begrepen in ieder geval het aantal brede intakes dat is afgenomen én het aantal cliënten waarbij vragen op verschillende leefgebieden gelijktijdig aan de orde zijn. Er is in 2018 bij 1963 vluchtelingen een procedure ‘brede intake’ gestart. Afgezet tegen het aantal nieuwe, volwassen vluchtelingen in gemeenten is dat 88% (streefnorm was 80%). In 80% (cf. norm) van die gevallen lopen minimaal twee parallelle processen, in 39% van de gevallen is dat zelfs het geval op alle vier de levensgebieden¹.
- de ambitie om **vluchtelingen actief te betrekken**.
Onderdeel daarvan is natuurlijk in hoeverre de *vluchtelingen tevreden* zijn over de inhoud en vorm van de dienstverlening. Jaarlijks wordt met behulp van een digitale enquête de klanttevredenheid gemeten. In 2018 hebben ca. 850 vluchtelingen die digitale enquête geheel ingevuld. Op een 5-puntsschaal (1 is zeer tevreden, 5 zeer ontevreden) kreeg de stichting over alle 3 waarderingsaspecten (relationeel, functioneel en technisch) een score van 1,6. Dat is goed maar wel 0,2 punten lager dan in het voorgaande jaar. Een verklaring daarvoor is moeilijk te geven, mogelijk heeft het bijna dubbele aantal respondenten invloed op dat cijfer.
Een meer specifieke klanttevredenheidsmeting wordt in het kader van het keurmerk inburgering, onder inburgeringscursisten van VWON uitgevoerd. Dat gebeurt door een onafhankelijk bureau. Ten opzichte van vorig jaar is ook daar sprake van bijna gelijke scores. Die meting is op een 10-puntsschaal en daalde met 0,1 punt, naar een 7,8.
Naast de tevredenheidsmetingen, worden vluchtelingen ook op een meer directe manier betrokken bij ontwikkelingen en uitvoeringsvragen in de organisatie. Namelijk door regelmatige bespreking van

¹ Vestiging, integratie, (arbeids)participatie en inburgering

relevante kwesties in de klankbordgroep en lokale klantenpanels of focusgroepen. De klankbordgroep is een gezelschap van ca. 15 vluchtelingen uit Overijssel en Gelderland die maandelijks bijeenkomt. In 2018 hebben ze onder andere VWON geadviseerd op kwesties als arbeidsparticipatie, voorlichting in de asielprocedure en psycho-sociale problematiek. Tevens vervult de groep een rol in de voorbereiding en uitvoering van de regionale kennistafels die de provincie Gelderland organiseert rond vluchtelingen-thema's. In een aantal gemeenten zijn lokale groepen georganiseerd, onder andere in Wageningen, Ede en Arnhem. In Tiel en West Maas en Waal zijn ze in voorbereiding voor begin 2019.

- de uitdaging om **samenwerking met externe partijen** beter te benutten. Dit speerpunt is op verschillende wijzen vertaald. Omdat 2018 het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen was, zijn alle nieuwe fracties en wethouders actief benaderd met relevante informatie op vluchtelingen-specifieke thema's. In minstens 20 gemeenten heeft dat geleid tot werkbezoeken en/of toelichtingen in commissievergaderingen. In de 14 gemeenten² waar in plaats van VluchtelingenWerk, andere partijen betrokken zijn bij de opvang en begeleiding van vluchtelingen is dat (natuurlijk) niet gebeurd. Daar zijn wel met bijna al deze organisaties samenwerkingsafspraken gemaakt die er toe leiden dat de juridische en maatschappelijke begeleiding in een integraal aanbod voor vluchtelingen gerealiseerd wordt. Waar mogelijk zijn die afspraken vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten. Het regionaal steunpunt rechtsbescherming van VWON vervult, als kennis- en expertisecentrum, vaak een belangrijke rol in die samenwerking.
De *tevredenheid van de samenwerkingspartners* is in 2018 middels een digitale enquête onderzocht. Afgezet tegen de resultaten van vier jaar geleden zien we in de eerste plaats dat de respons verdubbeld is naar meer dan 100 respondenten en dat de gemiddelde score op zes tevredenheidsaspecten³ met 1,6 punten (op 3-puntsschaal) ruim voldoende was. Maar ook hier was de gemiddelde score 0,2 punten lager dan in 2014. Voornemen is om met aantal respondenten verdiepende gesprekken te voeren om verbeterpunten op te halen.
Ten behoeve van het relatiebeheer was als speerpunt geformuleerd om de CRM-module in de ERP-applicatie intensiever te gaan gebruiken om het beheer en opvolging van afspraken te verbeteren. Implementatie is het afgelopen jaar vertraagd, mede vanwege de inzet vanuit VWON op de samenvoeging van de verschillende ERP-pakketten die binnen VluchtelingenWerk gebruikt worden.
- **medewerkers⁴ zijn het kapitaal** van de organisatie, 'vluchtelingenwerk is mensenwerk'. Werken bij VluchtelingenWerk levert veel op: zowel voor vluchtelingen als voor medewerkers. In 2018 zijn doelstellingen geformuleerd op aspecten als diversiteit, opleiding en inzet op basis van competenties. Er is veel geïnvesteerd in het updaten van het T&O-programma zodat het beter aansluit bij de behoefte om vraaggericht te werken en een groter bereik heeft. Het interne programma dat bestaat uit een gedifferentieerd aanbod van basis- en vervolgcursussen, telde bijna 1500 deelnemers. De doelstelling om met de basiscursus 80% van de bijna 1000 nieuwe medewerkers te bereiken, is op 51% blijven steken, maar neemt duidelijk toe. En ook het diversiteitsbeleid werpt haar vruchten af, de target van 25% medewerkers met een migratieachtergrond⁵ is op 1,3% na behaald.
Daarnaast is er gewerkt aan condities om optimaler gebruik te maken van competenties. Een instrument voor zelf-assessments bleek niet passend te krijgen op de wensen en verwachtingen van VWON, de pilot is eind 2018 afgesloten. Als onderdeel van het betaald personeelsbeleid, heeft de ontwikkeling van competentie management een plaats gekregen in jaarplan 2019. Voor alle medewerkers is in 2018 wel een makkelijk toegankelijke talentenbank ontwikkeld die vraag en aanbod van specifieke vaardigheden en kennis bij elkaar kan brengen. De bekendheid met de toepassing moet nog groeien, het aantal gebruikers is aan het eind van het jaar nog beperkt (> 100 medewerkers).
Het *medewerkertevredenheidsonderzoek* is in 2018 herhaald, de vorige meting dateert van 2014. Ook in dit onderzoek een hoge respons: 30,5% van alle medewerkers heeft de enquête ingevuld. Conform doelstelling uit het jaarplan, zijn veel scores in lijn met de resultaten van de vorige meting. Ook dit onderzoek geeft een positief beeld, maar zijn er uiteraard aandachtspunten. Meest opvallende afwijking ten opzichte van 2014 is dat er significant lagere scores te zien zijn op de

2 het gaat om de gemeenten Aalten, Berkelland, Brummen, Druten, Hatter, Montferland, Almelo, Dinkelland, Haaksbergen, Hellendoorn, Kampen, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten

3 kwaliteit samenwerking, kwaliteit dienstverlening, respectvol, vriendelijk, kennisniveau, waardering van het contact

4 onder 'medewerkers' worden zowel betaalde medewerkers, vrijwilligers als stagiaires begrepen. Wanneer één van die groepen afzonderlijk bedoeld wordt, wordt dat ook als zodanig aangegeven.

5 migratieachtergrond wil zeggen zelf, of één van beide ouders niet in Nederland geboren.

betrokkenheid van medewerkers bij beleid, strategie en doelstellingen van de organisatie. Begin 2019 zullen de resultaten op verschillende manieren stichtingsbreed besproken worden.

Programmaliijnen en integrale dienstverlening

De inhoudelijke ontwikkeling van en sturing op de integrale dienstverlening vindt plaats vanuit vier programmalijnen: Toelating en Terugkeer; Vestiging en Algemene Diensten; Inburgering; Participatie. In 2018 zijn nieuwe ontwikkelingen ingezet vanuit de projecten. Zo is besloten de methodiek vanuit het project Euro-Wijzer (preventief budgetbeheer) structureel in te bedden in de coachingstrajecten rond vestiging.

Bovendien inspireert de succesvolle project-uitvoering van de 8-daagse groepsgewijze VIP-training⁶ om naar mogelijkheden te zoeken om die training modulair te koppelen aan het begeleidingstraject in de eerste 18 maanden na vestiging. Natuurlijk daar waar het aansluit op de vraag vanuit vluchtelingen en opdrachtgevers. Datzelfde geldt dat de 4-daagse training Opvoedingsondersteuning. Die heeft projectmatig gedraaid in het afgelopen jaar en onderzocht wordt hoe ook die modulair gekoppeld kan worden. De (opvoedings)situatie van vluchtelingenkinderen en hun ouders, verdienen zeker onze specifieke aandacht.

De 'reguliere' individuele coachingstrajecten starten in de centrale opvang met de informatie en advisering rond de toelatingsprocedure. Vragen rond de verblijfssituatie lopen voor veel vluchtelingen als een rode draad door hun bestaan. Vanaf asielaanvraag tot (soms lang) nádat het besluit duidelijk is of men wel of geen vergunning krijgt. Immers, degenen die niet worden toegelaten moeten afwegen of terugkeer naar eigen land de meest reële en beste optie is. Als zij die keuze voor terugkeer zelfstandig maken, biedt VWON vervolgondersteuning. Aan een klein aantal uitgeprocedeerden dat (nog) niet kan terugkeren, wordt in bijzondere gevallen plaats geboden in een noodopvangprojecten. In Arnhem, Nijmegen en Enschede draaien dergelijke projecten.

Maar ook voor de vluchtelingen die in het AZC te horen krijgen dat zij een vergunning krijgen, betekent dat in eerste instantie nog maar beperkte zekerheid. Voor iedereen bestaat namelijk de mogelijkheid dat de tijdelijke vergunning, die 5 jaar geldig is, wordt ingetrokken of niet omgezet naar een permanente vergunning.

Zo snel daar behoefte aan is wordt al in de centrale opvang het perspectief en de aandacht in de reguliere coachingstrajecten verbreed. Van vragen over toelating of gezinshereniging naar wat de vluchteling nodig heeft bij vestiging in de gemeente. Of hoe hij/zij zich wil oriënteren op de komende inburgeringsplicht en welke mogelijkheden er zijn voor participatie. Er wordt dus naar gestreefd om deze gemeentelijke VIP18⁷ trajecten op die manier al zoveel mogelijk in de centrale opvang te starten.

In 2018 zijn meer dan 1570 VIP trajecten gestart. Ongeveer de helft voor 18 maanden, de ander helft korter met (dus) eerdere overdracht naar samenwerkingspartners of naar afronding. De voorlichting aan vluchtelingen over inburgeringsplicht- en mogelijkheden, is onderdeel van ieder VIP-traject, ongeacht de duur ervan. Ongeveer 30% van de nieuwe vluchtelingen kiest er voor om inburgeringslessen bij VWON te gaan volgen. In 2018 meldden zich 511 (698) nieuwe cursisten bij VWON die op één van de specifieke cursusgroepen zijn gestart, afhankelijk van leerprofiel en ambitie.

De participatieverklaring, waarmee vluchtelingen ondertekenen dat ze de kernwaarden van Nederland onderschrijven⁸, is onderdeel van het VIP18-traject. Het wordt ook als losse activiteit aangeboden. VWON heeft voor bijna 1300 mensen een traject t.b.v. deze participatieverklaring geboden. In 10% van de gevallen in de 'light' versie (= één dagdeel). In de andere 90% in de vorm van vier dagdelen met meer ruimte voor dialoog en interactie over de betekenis van de kernwaarden in de Nederlandse samenleving.

6 2018 deden 260 deelnemers mee aan 8 daagse training -Vluchtelingen Investeren in Participeren – voorbereiding op (arbeids)participatie)

7 VIP18: Vestigen Inburgeren en Participeren, trajectduur van 18 maanden.

8 de vier kernwaarden zijn: vrijheid, gelijkheid, solidariteit en participatie, Voornemen is om de participatieverklaring vanaf 2017 op te nemen als verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen.

In onderstaande tabel zijn de gestarte, beëindigde en nog lopende trajecten d.d. eind 2018 weergegeven⁹.

Programmalijnen – diensten	afgesloten		gestart		lopend	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Vestiging & algemene diensten						
Indiv. Coachingstrajecten vestiging en maatwerk	2249	3779	1583	4524	2901	3912
Informatie en advies	793	841	2491	2850	9892	7988
Uitvoering taakstelling Huisvesting	186	452	254	401	81	31
Toelating en Terugkeer						
Begeleiding gezinsherenigingsprocedure	357	925	387	720	985	1075
Ondersteuning asielpcedure incl. Next step	151	130	214	204	248	418
Inburgering						
Inburgeringstraject (incl. alfabetisering en staatsexamen)	778	708	511	698	889	1302
Taalmaatjes en convers. Groepen (volw.)	216	165	244	196	399	268
Participatie – Werk						
Toeileiding Participatie en Werk	44	226	259	237	156	14

Wat opvalt is dat, in tegenstelling tot de voorgaande twee jaar, voor de belangrijkste twee begeleidingsproducten, inburgering en individuele coachingstrajecten, en netto minder trajecten gestart zijn dan afgesloten. De werkvoorraad is (dus) afgenomen. Een ontwikkeling die in lijn ligt met de afname van het aantal vluchtelingen dat in de gemeenten gehuisvest is. Overigens geldt dat niet voor de begeleiding op de juridische trajecten én niet voor de toeileiding naar (arbeids)participatie.

Medewerkers

Personele inzet

Het totaal aantal medewerkers nam het afgelopen jaar met ca. 20% af en volgde daarmee de trend van het lager aantal vluchtelingen (-30%) dat zich nieuw in de gemeente vestigde. Daarmee is de beschikbare menskracht in lijn met de omvang van het werk binnen de organisatie. Dat is in een vrijwilligersorganisatie geen vanzelfsprekendheid. Werving laat zich via deels andere motieven leiden als voor betaalde medewerkers het geval is. De gemiddelde duur van de verbinding met de stichting voor vrijwilligers is 2,2 jaar (1,7) en 5,1 (4,1) voor betaalde medewerkers).

De afname van het totaal aantal medewerkers is niet voor alle categorieën gelijk. Het aantal betaalde medewerkers nam slechts met 10% af. Belangrijkste reden daarvoor is dat per maart de inhuur van de laatste externe NT2-docenten ook is beëindigd en VWON die zelf in dienst heeft genomen. Reden voor die wijziging is dat daarmee de inbedding van de inburgeringsactiviteiten binnen de integrale dienstverlening beter vorm kan krijgen. Dat resulteerde in een toename van het aantal betaalde medewerkers met ca. 20 personen.

Het aantal teamleiders en medewerkers dienstverlening cliënten is, in lijn met het lagere aantal vluchtelingen dat zich nieuw vestigde, ten opzichte van 2017 wel belangrijk afgenomen, namelijk van 75 naar 65 fte.

De personele krimp was voorzien en tijdig vertaald in een flexibele schil die voor 2018 was vastgesteld op 15%

Op grond van de meerjarenbegroting is deze flexibele schil voor 2019 vastgesteld op 9%. Daarmee voorkomen we dat we vanaf 2020 in een reorganisatie terechtkomen, waarin de personele onrust en kosten groot zullen zijn. Die rationeel logische afweging heeft een keerzijde en dat is het feit dat het voor individuele medewerkers op tijdelijk contract, baan-onzekerheid meebrengt en dat de organisatie soms afscheid moet nemen van goed ingewerkte krachten, terwijl er op korte termijn nog voldoende werk ligt.

Aan alle medewerkers in de organisatie wordt de mogelijkheid geboden om deel te nemen aan overlegstructuren en werkoverleg, ook in de vorm van intercollegiale ondersteuning middels casusbesprekingen, clusteroverleggen of intervisiegroepen.

De jaarlijkse medewerkersdag, waarin informatie, ontmoeting en inspiratie centraal staan, vond in juni 2018 plaats in Burgers Zoo in Arnhem. De nieuwjaarsreceptie met een speciaal geselecteerde voorstelling werd in januari voor ca. 900 medewerkers georganiseerd in de schouwburg in Apeldoorn.

Medezeggenschap

De medezeggenschap van de betaalde medewerkers is geregeld conform de bepalingen in de Wet op de Ondernemingsraden en de CAO. Periodiek is overleg met de bestuurder. Met de Raad van Toezicht heeft de OR tweemaal per jaar uitwisselingsmomenten over het algemeen reilen en zeilen binnen de organisatie. Bij één van die twee is ook de bestuurder aanwezig.

⁹ In de cijfers over 2016 in deze tabel zijn ten opzichte van de rapportage van vorig jaar een aantal producten niet langer meegenomen.

Voor de vrijwilligers is er geen formeel medezeggenschapsorgaan. Dat laat onverlet dat hun stem, in de vorm van suggesties of kritiek, zeer ter harte genomen wordt. Naast de reguliere communicatie 'in de lijn' zijn in het voorjaar en in het najaar een aantal lunchbijeenkomsten gehouden. Beide zijn laagdrempelige bijeenkomsten, waar direct met de bestuurder kan worden uitgewisseld rond relevante ontwikkelingen.

Vluchtelingen en Asielzoekers

De helft van de nieuwe asielzoekers in de Centrale Opvanglocaties in het werkgebied van VWON, is afkomstig uit één van de volgende landen: Syrië, Eritrea, Iran of Turkije. In heel 2018 waren er ca. 6800 (8500) cliënten geregistreerd op CO-locaties. Een daling ten opzichte van 2017, die logisch is omdat er een aantal AZC-locaties gesloten is. Er zijn over heel 2018 ca. 6100 (5.500) mensen nieuw ingestroomd in de centrale opvang, ten opzichte van het vorig jaar is de doorloopsnelheid (de duur van de procedure / het verblijf in de centrale opvang) blijkaar hoger.

Het aantal volwassen cliënten dat zelfstandige huisvesting in gemeenten heeft is ca. 10.000¹⁰,. ongeveer 22% daarvan vestigde zich in 2018 nieuw in de gemeente.

Projecten

Naast de reguliere werkzaamheden die in opdracht en met financiering van gemeenten of landelijke Vereniging min of meer structureel worden uitgevoerd, zijn ook steeds een aantal specifieke en in hun aard tijdelijke werkzaamheden als project in uitvoering. In 2017 waren er, naast de twee inmiddels ook structurele Noodopvangprojecten in Arnhem en Nijmegen, 16 stichtingsbrede of lokale projecten. Deze worden apart beschreven en toegelicht in de bijlage (vanaf pag. 356). Ze zijn gericht op alle verschillende speerpunten van de dienstverlening. Projecten zijn aldus de proeftuinen voor innovatie van methodieken en diensten die idealiter op basis van succesvolle ervaringen, worden doorgezet naar de reguliere dienstverlening.

Financiering en rapportage

VluchtelingenWerk Oost Nederland realiseert haar missie met behulp van financiële middelen van de gemeenten, de landelijke overheid, eigen middelen van de Vereniging (gevoed door de bijdrages van vele donateurs, bedrijven, en de Nationale Postcode Loterij), fondsen en de vergoeding voor inburgeringslessen door de vluchtelingen zelf. Dat laatste veelal verkregen via een lening bij het DUO. Door een deel van onze dienstverlening te financieren met eigen middelen, borgen we onze onafhankelijkheid.

¹⁰ dit betreft alleen cliënten waarvoor in 2018 daadwerkelijk activiteiten zijn uitgevoerd en zijn geregistreerd in het clientvolgsysteem.

Toerekening en uren

In de verantwoording in de jaarrekening en nader toegelicht in de bijlage (vanaf pag. 18) wordt per opdrachtgever onderscheid gemaakt in de verschillende wijzen waarop budgetten worden toegekend en dus afgerekend. De projectmatig uitgevoerde en gefinancierde activiteiten worden onderscheiden van de dienstverlening in gemeenten waarbij één of meer diensten uit de product portfolio van de stichting worden ingekocht. In de jaarrekening worden de totale baten per opdrachtgever getoond, daarbij is uitgegaan van de aan het boekjaar 2018 toe te rekenen baten. Principe daarbij is dat de baten genomen worden in het boekjaar waarin het te verantwoorden deel van de activiteiten plaatsvinden. Dus als een traject dat 18 maanden duurt, begin april gestart wordt dan worden er negen maanden van het traject (= 50%) in 2018 uitgevoerd en 50% in 2019. De baten worden evenredig toebedeeld, waardoor de totale trajectprijs voor 50% in 2018 wordt geteld. Dit is ongeacht of de afrekening bij de gemeente bij het begin of na afronding van een traject plaats vindt en ook ongeacht of er een budgetovereenkomst of prestatieovereenkomst was afgesproken met de opdrachtgever.

Het aantal (betaalde) agogische uren dat direct in de ondersteuning van de uitvoering in de gemeenten is verantwoord, bedraagt 74.500 (98.307) uur, in de centrale opvang zijn 18.436 (17.130) uur besteed, in de projecten in totaal 20.467 (16.129) uur en in Inburgering: 61.680 (45.646). Samen is dat ongeveer 95 (94) direct ingezette FTE. Wat opvalt is de toename van ureninzet bij de projecten en bij inburgering. Dit laatste is het gevolg van het zelf in dienst nemen van docenten per 1 maart. Bovendien zijn er ook medewerkers ingezet voor de begeleiding van alle docenten. Alle lesuren van de docenten worden nu volledig meegeteld bij de directe uren. Er zijn ook veel extra uren ingezet op de projecten in vergelijking met vorig jaar, bijvoorbeeld ca. 1000 uur meer op RSR, 600 uur meer op AMIF projecten. In totaal zijn er 25% minder directe uren ingezet voor uitvoering in de gemeenten.

Vrijwilligers zijn (natuurlijk) gevrijwaard van urenregistratie. Nochtans is in vanuit de HR-administratie een redelijke inschatting te maken van het aantal ingezette uren. Want van iedere vrijwilliger is bij de vastlegging van de vrijwilligersovereenkomst opgenomen voor hoeveel uur hij/zij verwacht zich in te zullen gaan zetten. Dat varieert sterk, afhankelijk van persoonlijke omstandigheden en uitdagingen in het werk. Op basis van deze genoteerde 'commitment-verklaringen' is in 2018 ca. 23.000 (32.000) uur per week ingezet door vrijwilligers en stagiaires, gemiddeld ca. 7 uur per persoon. In betaalde formatieplaatsen zou dat equivalent zijn aan zo'n 640 fte.

Administratie en Beheer

Onder de kosten van 'administratie en beheer' worden bestuur/directie/management/secretariële ondersteuning; personeel en organisatie; financiën en control; informatisering en automatisering; communicatie en medezeggenschap onderscheiden. De uiteindelijke toerekening van de kosten is gebaseerd op de VFI¹¹ - normen. Deze worden binnen alle geledingen van de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland op een zelfde wijze gehanteerd.

Eind 2018 zijn alle voorziene overhead-functies bezet. De totale omvang van de kosten voor administratie en beheer bedraagt, in verhouding tot het jaarbudget¹², 7,3% (6,2%).

Voor de dekking van de kosten van 'administratie en beheer' wordt een gelijke opslag gehanteerd in alle productprijzen en projectbegrotingen.

Inkomsten en Uitgaven

De baten van de stichting ter dekking van de kosten voor uitvoering van diensten, liggen in 2018 met een totale omvang van €14,3 (16,1) miljoen (12%) onder het niveau van 2017 én ongeveer 12% hoger dan de vastgestelde begroting 2018. Opvallende zaken zijn:

- er is ruim €100.000 binnengekomen aan deels niet begrote giften voor het Noodfonds en daarentegen is er € 255.000 uitgegeven. Het Noodfonds verstrekt bijdragen aan individuele cliënten om bijzondere, aan het vluchtelingenschap gerelateerde, financiële nood te lenigen. Het Noodfonds is met een korte toelichting eveneens als balanspost terug te vinden. Uitgebreide verantwoording van kosten en baten vindt plaats door middel van een apart Noodfondsverslag.
- de bijdragen van de gemeenten zijn ca. 11% gestegen ten opzichte van de de begroting, tegelijkertijd was er een ca. €330.000 hogere gemeentelijke bijdrage voor projectuitvoering.
- de bijdrage asiel vanuit VWN is nagenoeg gelijk gebleven. Na een inzettende krimp en sluiting van een tweetal centra zijn later het jaar weer nieuwe centra geopend. Ook de overige bijdragen van

¹¹ Vereniging Fondsenwervende Instellingen

¹² Om vertekening te voorkomen zijn in dit jaarbudget kosten van werk van derden en de directe activiteitenkosten, waaronder leefgeld, buiten beschouwing gelaten.

VWN zijn ongeveer gelijk gebleven. Een uitsplitsing van alle baten via de landelijke vereniging is in de toelichting in de jaarrekening te vinden.

- tenslotte leveren de inburgeringsactiviteiten een bijdrage conform de begroting. Er is echter wel sprake van een grotere terugloop van het aantal cursisten in 2018 (van ca. 1300 naar 950) en de verwachting is dat deze in 2019 nog verder zal teruglopen. De ontwikkeling wordt scherp gemonitord. In totaal belopen de inburgeringsbaten in 2018 een bedrag van 4,5 miljoen, 30% van de totale exploitatie. Daarmee blijven ze ruim binnen de grens van 40% van het totale budget, zoals binnen de landelijke vereniging is als richtlijn is vastgesteld.

Wat niet in de financiële rapportage onder de baten wordt verantwoord maar wel een belangrijke bijdrage levert aan de dienstverlening, zijn de kosten voor de inzet van tolk- en vertaaldiensten. Landelijk is er een mantelovereenkomst op grond waarvan VWON gebruik heeft kunnen maken van tolk- en vertaaldiensten ter waarde van ca. €825.000 (€905.000).

De lasten van de stichting zijn op totaalniveau ca 16% hoger dan de begroting en 8% lager dan de lasten in 2017. De onderlinge verschuivingen tussen de verschillende posten, worden verklaard in de toelichting bij de jaarrekening en zijn in lijn met beleidswijzigingen / keuzen. Het betreffen logische gevolgen van bijv. het in eigen dienst nemen van NT2-docenten in plaats van voortgaande inhuur via derden.

Resultaat en financiële positie

Het exploitatieresultaat over 2017 was positief: ca. € 200.000 (excl. Noodfonds). In 2018 is een negatief resultaat geboekt van ca. € 280.000 (eveneens excl. Noodfonds). Dat wil zeggen 2% van de exploitatie¹³. Daarmee is het financieel weerstandsvermogen van de stichting, vastgelegd in de continuïteits- en bestemmingsreserves, iets afgenomen. Bij de vaststelling van begroting 2018 is een risico inventarisatie 2018 uitgevoerd, waarbij voor de te onderscheiden (financiële) beleidsthema's, het daaruit voortvloeiend af te dekken risico is bepaald. Deze analyse, die als bijlage toegevoegd, heeft als uitkomst dat er een eigen vermogenspositie van ca. €2,6 miljoen opgebouwd zou moeten worden in 2018. Met het behaalde resultaat is dit gedaald naar circa € 1,6 miljoen (waarvan €46.000 Noodfonds).

Het vrij besteedbaar eigen vermogen heeft dus inmiddels zo'n 60% van de gewenste omvang. Daarbij kan bedacht worden dat in de situatie van beheerste krimp (zoals nu voorzien voor 2019 en 2020) deze eigen vermogenspositie relatief steviger wordt

De opbouw van de bestemmingsreserves is in lijn gebracht met de risico profielen zoals die jaarlijks door de RvT worden vastgesteld. Daarmee zijn de eerdere bestemmingsreserves WW en ZKV vervallen en daarvoor in de plaats is er één bestemmingsreserve personele risico's gevormd. De reserve inburgering is 'omgebouwd' naar de binnen de vereniging afgesproken vorm. In 2018 is deze reserve gevormd voor een bedrag van ca. €322.000, zijnde 92% van het beoogde doel.

De liquiditeit van de stichting is juist voldoende om verplichtingen te dekken. Op grond van interne afspraken zal vanaf het eerste kwartaal 2019 een liquiditeitsbegroting worden opgesteld. Deze kan een onvoorzien liquiditeitstekort voorkomen.

Aan het eind van de jaarrekening vindt u nog een overzicht van de in de vereniging afgesproken KPI's.

Toekomst

We hebben in dit jaarverslag geschetst dat 2018 een jaar van krimp was. Uiteindelijk wel een beperktere krimp dan aanvankelijk was voorzien.

Ook in de begrotingen voor 2019 en 2020 gaan we er voorshands van uit dat deze krimp zich doorzet en wel tot, ten opzichte van 2018, ca. 30% in 2020. Er wordt in beide begrotingen geen beroep gedaan op de continuïteitsreserve om deze sluitend te krijgen.

Daarmee zou VWON qua omvang "terug veren" naar het niveau van 2014. Als dat proces met zorg en aandacht wordt geleid, dan is VWON in 2021 nog steeds een vitale organisatie die in staat is kwalitatief goede dienstverlening te bieden en belangen te behartigen van asielzoekers en vluchtelingen in de regio.

Een tweetal externe ontwikkelingen kunnen grote invloed hebben op de omstandigheden waarin die vitale stichting dan moet opereren. In de eerste plaats is het de vraag of de 'externalisatie' van de behandeling van toelatingsprocedure zich zal doorzetten. Als de asielaanvraag naar de buitengrenzen van Europa wordt geduwd is er een scenario denkbaar waarin in ons land geen asielverzoeken meer kunnen worden ingediend en Nederland bijvoorbeeld alleen nog een aantal erkende vluchtelingen opvangt. De aard, de omvang en het tempo van deze verandering is alleen nog maar in uiteenlopende scenario's te schetsen.

¹³ noodfondsbijdragen en -saldo is hier buiten beschouwing gelaten

In de tweede plaats is het de vraag hoe de herziening van de wet inburgering zijn beslag zal krijgen. De nieuwe wetgeving wordt de komende twee jaar voorbereid. Op grond van de thans bekende voornemens zullen de gevolgen groot zijn, maar de voorbereiding daarop liggen voor een belangrijk deel in eigen hand en invloedssfeer. VWON kan zich voorbereiden voor het geval de situatie zich voordoet dat inburgering en/of maatschappelijke begeleiding via aanbestedingsprocedure moeten worden verworven. Of als gedifferentieerd moet worden naar andere inburgeringstrajecten. Of als vluchtelingen zelfstandig budgetbeheer na vestiging in de gemeente gefaseerd moeten verwerven. Daarvoor is de verdere ontwikkeling van de speerpunten van beleid zoals die in het eerste deel van dit bestuursverslag zijn geschetst, ondersteunend zo niet randvoorwaardelijk. Ze waarborgen immers de juiste gerichtheid op:

- werken in gelijkwaardige netwerkverbanden,
- meer gedifferentieerde betrokkenheid en inzet van vrijwilligers en
- participatie van vluchtelingen in alle lagen van de organisatie.

Zodat we tegen vluchtelingen kunnen zeggen: “Je vindt het misschien nog steeds onwerkelijk dat je als ‘vluchteling’ hier bescherming moest zoeken, maar we gunnen je dat je onder deze moeilijke omstandigheden het allerbeste uit het leven hier kan halen...” Het zal onze reactie zijn voor bijvoorbeeld die 32-jarige man die in zijn vaderland als medewerker van het UNHCR, voor vluchtelingen werkte en nu veilig leeft in Oost Nederland.... en voor al die anderen !

Daarbij rekenen we ook in de toekomst op uw samenwerking en steun!

Jan H. van der Werff,
bestuurder VluchtelingenWerk Oost Nederland

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bewaakt de uitvoering van de statutaire doelstellingen van de Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland.

De Raad is verantwoordelijk voor de goedkeuring van de financiële en inhoudelijke jaarstukken zoals de begroting en het jaarverslag en van belangrijke wijzigingen in de organisatie en het personeelsbeleid. De Raad is het maatschappelijk geweten van de stichting en fungeert als klankbord voor de directeur-bestuurder.

De Raad van Toezicht bestaat uit vijf tot zeven leden en is in 2018 zeven keer formeel bij elkaar gekomen. De volgende onderwerpen kwamen aan de orde tijdens één of meerdere vergaderingen:

- **financiën:** Belangrijke agendapunten hierbij waren de accountantscontrole van de jaarrekening 2017, de exploitatiecijfers van het lopende jaar via kwartaalrapportages (2018) en de onderbouwing van de begroting voor 2019. De accountant was aanwezig voor toelichting op het accountantsverslag, de controleverklaring en de management letter. Er zijn afspraken gemaakt met de directeur-bestuurder met betrekking tot het opvolgen van de aanbevelingen uit de managementletter. De financiële auditcommissie is drie keer bij elkaar geweest als voorbereiding op bespreking van: jaarrekening, bestuursverslag en alle financiële rapportages. Ook heeft deze commissie de landelijke kpi's (kostenplaats-indicatoren) beoordeeld en een voorstel gedaan met aanvullende kpi's voor de kwartaalrapportage. De auditcommissie heeft met de accountant de financiële zaken besproken waaronder: het accountantsverslag, de -voorbereiding voor-interimcontrole, de managementletter / boardletter en de risico en reserve.
- **personele zaken en organisatie:** De Raad van Toezicht heeft nauwlettend de personele schommelingen gevolgd. Dit was enerzijds de groei bij inburgering door het indienst nemen van een groep NT2 docenten als wel de krimp bij de centrale opvang en de gemeentelijke locaties. Daarnaast was de uitvoering van het Beleidsplan 2018 een terugkerend thema. Via de monitor is de Raad op de hoogte gehouden van de voortgang rondom de speerpunten uit het Beleidsplan. In een sessie met het MT is beleid en strategie besproken als voorbereiding op de tekst voor het Jaarplan 2019.
- **projecten en dienstverlening:** Evenals voorgaande jaren was er bijzondere aandacht voor de programmalijnen en de implementatie van integraal werken in de organisatie. Binnen de Raad van Toezicht zijn nieuwe projecten en diensten besproken. Ook de actualiteit en de berichtgeving over vluchtelingen, statushouders en VluchtelingenWerk in de media is met grote aandacht gevolgd.
- **verenigingszaken:** In de agendering van de Raad van Toezicht vergaderingen is zoveel mogelijk rekening gehouden met aansluiting op de thema's en speerpunten van de vereniging. De vergaderingen van de Verenigingsraad zijn dit jaar twee keer gehouden en bijgewoond door de voorzitter en een lid van de Raad van Toezicht. Ook de leden van de auditcommissie zijn twee keer aanwezig geweest bij landelijke bijeenkomsten met de regionale auditcommissies en de controller van het Landelijk Bureau.
- **samenstelling van de raad en uitvoering van de toezichtrol:** Aan het begin van het jaar is afscheid genomen van de voorzitter en is het voorzitterschap overgedragen aan een ander lid. De Raad heeft zowel een nieuw lid verwelkomt als afscheid genomen van een zittend lid. Hierdoor is ook de samenstelling van de financiële auditcommissie gewijzigd. In een van de vergaderingen heeft de zelfevaluatie van de toezicht rol plaatsgevonden en is een mogelijk traineeship besproken.

De Raad van Toezicht heeft, naast de formele vergaderingen, ook overleg gehad met andere organen binnen de stichting. Naast het managementteam is ook gesproken met de leden van de OR over o.a. integraal werken en personele ontwikkelingen.

Interne (personeels)bijeenkomsten bieden de individuele leden van de Raad van Toezicht een mogelijkheid voor contacten met betaalde medewerkers en vrijwilligers. De werk- en inspiratiedag was een mooie ontmoeting met het werkveld, medewerkers en cliënten waarbij onderlinge informatie-uitwisseling voor beide partijen effectief was. Ook was er informatie uitwisseling met een van de ketenpartners, het COA. Informeel hebben de leden verschillende bijeenkomsten bezocht zoals de nieuwjaarsvoorstelling, medewerkersdag, werkconferentie voor gemeenten en samenwerkingspartners (in samenwerking met de

provincie Gelderland en Overijssel georganiseerd). Leden van de Raad van Toezicht waren aanwezig bij medezeggenschapsbijeenkomsten voor vrijwilligers en thema-cafés.

Tot slot wil de Raad van Toezicht haar waardering uitspreken aan alle medewerkers voor hun inzet en toewijding in 2018.

Onderstaand een overzicht per eind 2018 van de functies en nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht, de datum van hun benoeming en de uiterlijke datum van aftreden.

Naam	Huidige functie	Nevenfuncties	datum benoeming	datum aftreden
Marike Bezema	Senior Adviseur BMC Advies	- Lid Raad van Commissarissen Twente Milieu	10-2015	10-2023
Phil Birkenhäger	Hoofddocent Social Work Hogeschool Saxion		10-2014	10-2018
Bamba Konté	Zelfstandig Concerncontroller		01-2018	01-2026
Gert Veldhuis	- Eigenaar Bushhouse BV mediabureau - Bush Bird B.V. - Mede eigenaar van JENG IoT B.V.	- Voorzitter van de ZSO - Lid van DuLaBi – Landelijke werkgroep D66	10-2014	10-2022
Joke Verhoef	Organisatiecoach en interim- manager	- Lid Vrouwennetwerk Arnhem en Nijmegen - bestuurslid Pensioenfonds UWV	03-2012	03-2020
Siert Wieringa	zelfstandig Senior consultant	- Coördinator Nationale Helpdesk Burger- initiatieven NLZVE - Lid adviesraad Proscop - Voorzitter Wijzelf Zorgcoöperatie Achterhoek U.A. - Bestuurslid Stichting De Keppelse Molens	10-2015	10-2023

De leden van de Raad van Toezicht worden, overeenkomstig de nieuwe afspraken binnen de Landelijke Vereniging VluchtelingenWerk, benoemd voor een termijn van 4 jaar met de mogelijkheid tot eenmalige verlenging. De leden van de Raad zijn onbezoldigd en ontvangen een vrijwilligersvergoeding voor hun werkzaamheden in de Raad.

De jaarrekening en het bestuursverslag is vastgesteld door de directeur-bestuurder.
De Raad van Toezicht geeft op de vergadering van 21 maart 2019 hieraan haar goedkeuring

M.F. Bezema, voorzitter

B. Konté, lid

G.L. Veldhuis, lid

J.J.M. Verhoef, lid

S. Wieringa, lid

Afwezig in verband met ziekte.

Jaarrekening

Balans Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland

(na verwerking resultaatsbestemming)

	31 dec 18 (in €)	31 dec 17 (in €)
ACTIVA		
Vaste Activa		
Materiële vaste activa	310.695	244.877
Vlottende activa		
Vorderingen		
- gemeenten, e.d.	2.574.981	2.898.254
- Inburgering	1.159.035	1.583.748
- fondsen en overigen	23.002	374.828
	3.757.017	4.856.829
Af Voorziening dubieuze debiteuren	-115.406	-144.136
Totaal vordering en overlopende activa	3.641.611	4.712.693
Liquide middelen	1.015.828	859.929
Totaal activa	4.968.135	5.817.499
PASSIVA		
Eigen vermogen		
<i>Vrij besteedbaar eigen vermogen</i>		
Continuïteitsreserve	733.312	246.829
Bestemmingsreserves	796.207	1.533.834
<i>Vastgelegd vermogen</i>		
Bestemmingsfondsen	94.548	281.739
	1.624.067	2.062.402
Voorzieningen		
Voorzieningen	182.954	235.072
Vlottende passiva		
Crediteuren	867.344	1.003.287
Belastingen en premies soc. verzekeringen	719.699	734.936
Onderhanden Werk	877.708	1.291.183
Overige schulden en overlopende passiva	696.364	490.611
	3.161.115	3.520.016
Totaal passiva	4.968.135	5.817.499

Staat van Baten en Lasten

	Werkelijk 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2017
	(in €)	(in €)	(in €)
BATEN			
Bijdragen gemeenten	6.062.551	5.474.900	7.799.501
Bijdragen via derden	47.949		28.246
Projectbijdragen in gemeenten	801.253	477.865	942.812
Bijdragen van VWN	2.557.797	2.159.050	2.592.066
Inburgering	4.513.497	4.530.000	4.605.719
Overige baten(excl. rente)	218.833	136.000	78.813
Noodfonds	106.011	-	123.384
Rente	0	-	356
Totaal baten	14.307.891	12.777.815	16.170.897
LASTEN			
Huisvesting	1.339.219	1.300.000	1.495.752
Organisatie	2.236.727	1.916.000	1.818.714
Materiaal activiteiten/projecten	612.891	1.167.000	1.891.600
Personeel	10.301.644	8.352.000	10.641.035
Noodfonds	255.753	-	262.124
Totaal lasten	14.746.234	12.735.000	16.109.226
Exploitatieresultaat	-438.343	42.816	61.671
Risico en reserve	0	0	0
Te bestemmen resultaat:	-438.343	42.816	61.671
Bestemming van het saldo:			
Continuïteitsreserve	-1.021.244		
Bestemmingsfonds-Noodfonds	-149.741		
Reserve personele risico's	474.000		
Reserve Inburgering	296.100		
Onttrekking bestemmingsfondsen	-37.457		
Totaal bestemd:	-438.343		

Grondslagen voor de financiële verslaglegging

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van de Richtlijn voor organisaties zonder winststreven (RJ-640). De jaarrekening is opgesteld onder veronderstelling van de going-concern gedachte.

Tenzij bij de betreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen geamortiseerde waarde nominale waarde. De geamortiseerde waarde is gelijk aan de nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Batige saldi van subsidies en projecten worden slechts opgenomen indien deze voor balansdatum zijn gerealiseerd en geen terugbetalingsverplichting van toepassing is.

Verbonden partijen

Stichting Vluchtelingenwerk Oost Nederland is lid van de vereniging Vluchtelingenwerk Nederland en haar directeur/bestuurder maakt tevens deel uit van het bestuur van de vereniging.

Vergelijkende cijfers

De in de balans en in de staat van baten en lasten opgenomen vergelijkende cijfers zijn de cijfers van de Stichting VluchtelingenWerk Oost Nederland d.d. 31-12-2017.

Schattingen

Bij de totstandkoming van de jaarrekening van de stichting moet het bestuur bepaalde schattingen maken en aannames doen. Deze schattingen en aannames zijn van invloed op de gerapporteerde activa en passiva, de vermelding van niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen op balansdatum en op de baten en lasten in de periode waarover wordt gerapporteerd.

Belangrijke schattingen zijn die welke vereist zijn voor, met name, bijzondere waardeverminderingen van vaste activa en voorzieningen. De werkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen en aannames.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde, verminderd met lineair berekende afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur. In het jaar van investeren wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de stichting.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Baten subsidies, project- en productbijdragen

De post bijdrage gemeenten, project- en programmagelden, projectbijdragen en bijdragen van derden betreffende baten, welke op basis van een subsidiebeschikking/ -overeenkomst kan worden toegerekend aan de verslagperiode.

Schenken aan bestemmingsfonds

De post schenkingen aan bestemmingsfonds betreft de in de verslagperiode gefactureerde/ontvangen bedragen.

Pensioenregeling

De stichting is ten behoeve van haar pensioenregeling aangesloten bij het bedrijfstakpensioenfonds Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn. De aan het pensioenfonds te betalen premie wordt als last in de winst- en verliesrekening verantwoord en, voor zover de aan het pensioenfonds te betalen premie nog niet is voldaan, wordt deze als verplichting op de balans opgenomen.

De stichting heeft geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, anders dan het voldoen van toekomstig hogere premiebijdragen. Om deze reden worden de op een periode betrekking hebbende premiebijdragen in die periode ten laste van het resultaat gebracht.

Beheer en Administratie

De kosten van beheer en administratie zijn:

Huisvestingskosten	125.282
ICT	13.526
Kantoor/organisatiekosten	41.582
Salarisgerelateerde kosten	748.264
Overige personeelskosten	69.740
Advieskosten	55.469

kosten Beheer en Administratie	1.053.865
--------------------------------	-----------

Totaal kosten (excl. Noodfonds)	14.490.481
	7,3%

Kasstroom uit operationele activiteiten

Saldo baten en lasten	-438.342		61.671
Aanpassingen voor:			
- afschrijvingen	253.679		133.744
- veranderingen in werkkapitaal			
- afname kortlopende vorderingen	1.071.082	-286.532	
- afname kortlopende schulden	-358.902	-478.616	
	712.179		-765.148
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	527.516		-569.732
Toename reserves			
Mutatie voorzieningen	-52.118	85.429	
	-52.118		85.430
Kasstroom uit operationele activiteiten	475.398		-484.302

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

Investerings in materiële vaste activa	-319.497	-129.988	
Desinvest. in materiële vaste activa	0	0	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-319.497		-129.988

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

Ontvangsten uit langlopende schulden			
Aflossingen van langlopende schulden	0	0	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0		0
Netto-kasstroom in boekjaar	155.900		-614.291
Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen	0		0
Mutatie geldmiddelen in boekjaar	155.900		-614.291

Liquide middelen einde boekjaar	1.015.828		859.929
Liquide middelen begin boekjaar	859.929		1.474.220
Mutatie geldmiddelen	155.900		-614.291

Toelichting bij het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen in het saldo baten en lasten.

Begrotingsanalyse

Belangrijkste afwijkingen van de begroting:

In totaal zijn de baten 12% hoger dan begroot, waarvan 11% uit de gemeentes. De projectbijdragen zijn ca. 31% hoger dan begroot en de baten inburgering zijn conform begroting. Overigens zijn de totale baten 12% lager dan in 2017. De totale lasten zijn echter maar 8% lager, waardoor ook duidelijk is dat er negatief resultaat is gerealiseerd (in 2017 nog een klein positief resultaat).

De totale lasten zijn 16% hoger dan begroot, waarbij huisvesting 3% hoger en personeelslasten 23% hoger. Deze laatste post wordt gecompenseerd door een vermindering van 47% van de kosten tbv diensten. In maart 2018 zijn docenten in dienst gekomen die eerder werden ingehuurd via een taalaanbieder. In de begroting was daar geen rekening mee gehouden.

Al met al zijn de personeelskosten licht gedaald (ca. 340k) ten opzichte van 2017 terwijl ook de kosten tbv de inhuur van docenten flink lager zijn (ca. 1.2 milj). Uiteindelijk zijn de personele lasten ca. 1,5 miljoen afgenomen, een besparing van ca. 15% t.o.v. 2017.

Bij de projecten is in de begroting alleen rekening gehouden met de 2 Noodopvang projecten in Arnhem en Nijmegen en verder de verschillende voorleesexpress projecten. Uiteindelijk zijn er 75% meer baten gerealiseerd, o.a. bij de gemeente Beuningen (casusregisseur), Nijmegen (trajectregisseur) en in diverse gemeentes heeft het project Ouderschapsondersteuning gelopen. Deze 3 samen zijn al goed voor ca. 210k. Meer details verderop in deze jaarrekening.

De huisvestingskosten zijn in lijn met de begroting. Behalve deze huisvestingskosten zijn er ook nog ca 150k afschrijvingskosten geboekt ten gevolge van de 3 verbouwingen die afgelopen jaren zijn uitgevoerd (Nijmegen en Arnhem 2 x). De afschrijvingen zijn of worden grotendeels afgerond in 2019.

De materiaalkosten zijn ongeveer gehalveerd ten opzichte van de begroting. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat bij de begroting ervan uit gegaan is dat een deel van de NT2 docenten ingehuurd zou worden via een taalaanbieder. Uiteindelijk is besloten deze per 1 maart 2018 in eigen dienst te nemen.

De organisatiekosten zijn 17% hoger dan begroot en 23% hoger dan de kosten in 2017. Hier speelt de aanschaf van nieuwe computers (ruim 700 stuks) en de daarmee samenhangende afschrijvingskosten (ca. 100k) een grote rol. Ook de afschrijvingskosten van de 3 verbouwingen (150k) vallen in deze post. De vrijwilligerskosten zijn ca. 100k hoger dan in 2017. Voor het overige zijn de kosten in lijn gebleven met de verwachting.

Het resultaat, exclusief Noodfonds, is ca. 2% negatief van de baten. Er is in 2018 een groot beroep gedaan op het Noodfonds, er is ca. 150k meer uitgegeven dan ontvangen. Aan het einde van 2018 resteert er nog een klein, ca. 45k, saldo.

Toelichting op de balans

ACTIVA		31 dec 18	31 dec 17
<i>Materiële vaste activa</i>			
- Computers			
Saldo per 1 januari	244.877	248.630	
Investeringen	319.497	129.990	
Afschrijvingen	-253.679	-133.744	
Saldo per 31 december	310.695	244.877	
Totaal materiële vaste activa		310.695	244.877
<i>Nog te ontvangen bijdragen</i>			
- Gemeente Apeldoorn	31.764	97.637	
- Gemeente Arnhem	49.280	52.000	
- Gemeente Barneveld	2.757	0	
- Gemeente Berg en Dal	0	8.676	
- Gemeente Berkelland	0		
- Gemeente Beuningen	6.070	0	
- Gemeente Borne	35.200	89.185	
- Gemeente Bronckhorst	5.888	77.092	
- Gemeente Buren	9.900	72.534	
- Gemeente Culemborg	16.819	59.604	
- Gemeente Dalfsen	0		
- Gemeente Deventer	0	3.720	
- Gemeente Doesburg	8.494	3.720	
- Gemeente Doetinchem	0	4.751	
- Gemeente Duiven	4.746	53.936	
- Gemeente Ede	24.495	86.152	
- Gemeente Elburg	0	7.176	
- Gemeente Enschede	77.990		
- Gemeente Epe	0	8.790	
- Gemeente Ermelo	4.411		
- Gemeente Geldermalsen	26.142	0	
- Gemeente Hardenberg	0		
- Gemeente Harderwijk	0		
- Gemeente Heerde	22.000	25.707	
- Gemeente Hengelo	0	1.210	
- Gemeente Heumen	21.604	2.750	
- Gemeente Hof van Twente	2.679	63.483	
- Gemeente Lingewaard	106.887	21.662	
- Gemeente Lochem	0	0	
- Gemeente Mook en Middelaar	1.000		
- Gemeente Neder-Betuwe	0	18.461	

		31 dec 18	31 dec 17
-	Gemeente Neerijnen	42.587	
-	Gemeente Nijkerk	7.766	38.141
-	Gemeente Nijmegen	1.742	24627
-	Gemeente Nunspeet	28.005	66644
-	Gemeente Oldebroek	0	0
-	Gemeente Olst-Wijhe	30.726	34780
-	Gemeente Ommen	506	
-	Gemeente Oost Gelre	411	
-	Gemeente Oude IJsselstreek	23.870	7.500
-	Gemeente Overbetuwe	24.906	85.518
-	Gemeente Putten	1.608	1.608
-	Gemeente Raalte	310	310
-	Gemeente Renkum	0	17.600
-	Gemeente Renswoude	6.042	
-	Gemeente Rheden	7.239	70.476
-	Gemeente Rhenen	7.167	6.388
-	Gemeente Scherpenzeel	6.180	7.490
-	Gemeente Staphorst	0	
-	Gemeente Steenwijkerland	9.181	0
-	Gemeente Tiel	3.379	34.354
-	Gemeente Tubbergen	0	0
-	Gemeente Twenterand	58.460	73.800
-	Gemeente Veenendaal	109.984	160.992
-	Gemeente Voorst	40.050	99.950
-	Gemeente Wageningen	2.500	
-	Gemeente West Betuwe	0	
-	Gemeente Westervoort	18.005	0
-	Gemeente West Maas en Waal	2.024	9.814
-	Gemeente Wierden	19.440	
-	Gemeente Wijchen	68.750	0
-	Gemeente Winterswijk	2.689	
-	Gemeente Zeewolde	0	0
-	Gemeente Zevenaar	3.596	28.231
-	Gemeente Zutphen	26.834	
-	Gemeente Zwartewaterland	0	21.933
-	Gemeente Zwolle	0	950
	Totaal vorderingen gemeenten	1.012.081	1.549.349

	31 dec 18	31 dec 17
Sociale Dienst Oost		
Achterhoek (Berkelland, Oost		
- Gelre, Winterswijk)	18.686	132.842
- Sociale Dienst Meerinzicht (v.h. Veluwerand)	48.976	7.099
- Vluchtelingenwerk Nederland	426.299	503.951
- Santé partners (vh Vitras)	0	16.491
- Diverse debiteuren	187.584	
Totaal overige nog te ontvangen productbijdragen	681.545	660.382
Nog te ontvangen baten gemeentes	881.355	489.577
Overige	0	159.676
- Nog te ontvangen subsidies	881.355	688.522
Totaal gemeenten e.d.	2.574.981	2.898.254
- Inburgering		
Te vorderen debiteuren	941.477	1.455.475
Nog te ontvangen Inburgering	217.558	128.273
	1.159.035	1.583.748
Fondsen		
Delta Lloyd Foundation	0	23.000
- Oranje Fonds	0	20.000
- Landschap Overijssel	6.677	0
- overige	0	0
Totaal fondsen	<u>6.677</u>	<u>43.000</u>
Overigen		
- voorschotten personeel/kas	8.483	10.820
- Vooruitbetaalde kosten	0	306.027
- Leningen aan cliënten	5.193	6.517
- Te ontvangen rente	16	356
- Overige vorderingen (incl. kruisposten)	<u>2.633</u>	<u>8.108</u>
	16.325	331.828
	23.002	374.828
Voorziening dubieuze debiteuren	-115.406	-144.136
(Deze post wordt gevormd door nog niet betaalde facturen uit 2017 en tevens een deel van Inburgeringsfacturen die nog niet door de cursist zijn ondertekend)		
Totaal vorderingen en overlopende activa	3.641.611	4.712.693
<i>Liquide middelen</i>		
- Kassen	16.503	10.141
- Banken	628.716	479.532
- Spaarrekeningen	<u>370.610</u>	<u>370.256</u>
Totaal	1.015.829	859.929

PASSIVA

Eigen vermogen	31 dec 18		31 dec 17	
Vrij besteedbaar eigen vermogen				
Continuïteitsreserve				
Saldo per 1 januari	246.829		295.399	
Vrijval reserve aanvulling WW	948.911		0	
Vrijval reserve ZKV	332.119			
Vrijval reserve Inburgering	226.698			
Resultaat bestemming	-1.021.244		-48.570	
Saldo per 31 december		733.313		246.829
Gewenst niveau	1.825.000	40%		

De 'oude' bestemmingsreserves worden op nul gezet en de bestemmingsreserves zijn vervolgens in lijn gebracht met de risicoanalyse zoals die jaarlijks wordt opgesteld. Tevens wordt daarbij aangegeven in hoeverre de gewenste dekking is gehaald.

Bestemmingsreserves (Personele risico's en inburgering)

Bestemmingsreserve personele risico's				
Saldo per 31 december			474.000	1.533.834
Gewenst niveau	474.000	100%		

- reserve aanvulling WW (10%)			948.911	
Saldo per 1 januari	948.911			
Vrijval tbv continuïteitsreserve	-948.911			
Saldo per 31 december	0			

De reserve aanvulling WW valt vrij ten gunste van de reserve personele risico's

- reserve ziektevervanging (3,5%)				
Saldo per 1 januari	332.119		282.468	
Vrijval tbv continuïteitsreserve	-332.119		49.650	
Saldo per 31 december	0		332.119	

De reserve ziekteaanvulling valt vrij ten gunste van de reserve personele risico's

Reserve personele risico's				
Saldo per 1 januari	0			
Resultaatbestemming (tot een maximum van 474.000, cf risico analyse)	474.000			
Saldo per 31 december	474.000			

Bestemmingsreserve Inburgering				
Saldo per 31 december			322.207	
Gewenst niveau	350.000	92%		

- Saldo per 1 januari	252.805		278.912	
Vrijval tbv continuïteitsreserve	-226.698			
Resultaatbestemming	296.100		-26.107	
Saldo per 31 december	322.207		252.805	

De reserve Inburgering was gevormd om de overheadkosten die aan het Inburgeringsproject zijn toegerekend inzichtelijk te houden. In de verenging is afgesproken deze reserve het totaal behaalde resultaat op inburgering sinds de start in 2013 te tonen. In 2017 was er al een positieve reserve van 26.107 gevormd en in 2018 is het resultaat, 296.1000, daaraan toegevoegd. Totaal is de bestemmingsreserve 322.207, waarmee 92% van de gewenste reserve is bereikt.

796.207 **1.533.835**

	31 dec 18	31 dec 17
Vastgelegd eigen vermogen		
Bestemmingsfondsen		
Noodfonds		
Saldo per 1 januari	195.320	334.060
- Toevoegingen	106.011	123.384
Noodfondsbijdragen VVN GH	70.587	961
Noodfonds ontvangsten van kerken	11.887	80.742
Noodfonds ontvangsten van particulieren	23.537	15.246
- Onttrekkingen	-255.753	-262.124
Noodfonds art. 5 Ondersteuning asielprocedure	-15.734	26.435
Noodfonds art. 7 kosten gezinshereniging	-172.993	-19.983
Noodfonds art. 8 kosten (re)migratie	-250	-205.692
Noodfonds art. 12 kosten noodsituaties	-4.030	-16.190
Noodfonds art. 9 kosten studie	-803	-2.050
Noodfonds art. 6 leges	-9.638	-10.262
Noodfonds art. 10 uitgeprocedeerden daggeld	-41.891	-7.948
Noodfonds art. 11 overlijden	-10.413	
Mutatie	-149.741	-138.741
Saldo Noodfonds	45.578	195.320
Bestemmingsfonds Gem. Zwolle	86.427	2.847
Toevoeging tgv aanvullende subsidie	-45.257	0
Resultaat bestemming	0	83.580
Saldo	41.170	86.427
Bestemmingsfonds Gem. Raalte	0	0
Resultaat bestemming	-7.800	
Saldo	7.800	0
Bestemmingsfonds Asiel	p.m.	
Binnen de vereniging is afgesproken dit bestemmingsfonds te creëren en bij te houden. In 2018 is er nog geen goed beeld en vanaf 2019 wordt dit fonds geactualiseerd.		
Totaal bestemmingsfondsen	94.548	281.747

De Noodfondsuitgaven zijn besteed aan financiële ondersteuning van cliënten in specifieke situaties waar geen voorliggende voorzieningen aanwezig zijn. Een aparte Noodfondscommissie beoordeelt aanvragen aan de hand van criteria, opgenomen in het Noodfondsreglement van de stichting. Het batig saldo van uitgaven en schenkingen is gedoteerd aan het Noodfonds.

31 dec 18

31 dec 17

Voorzieningen

Voorziening ADV 20.913 27.868

Deze verplichting wordt over de jaren heen afgebouwd. De zgn. ADV uren lopen met de loonkosten mee van betrokken medewerkers en worden afgebouwd bij het uit dienst gaan van deze medewerkers.

- Voorziening Loopbaan Budget 162.041 207.204

Totaal voorzieningen

182.954**235.072****Vlottende passiva***Crediteuren***867.344****1.003.287**

- Externe crediteuren 421.322 406.644

- Medewerkers 82.272 79.799

- Vluchtelingenwerk Nederland 381.757 542.088

- Betalingen Onderweg -18.008 -25.244

Belastingen en premies sociale verzekeringen

- loonbelasting december 719.699 724.779

- premies PFZW 0 10.158

719.699**734.936***Onderhanden werk*

Inburgering 0 0

Gemeentes 877.708 1.291.182

877.708**1.291.182**

31 dec 18

31 dec 17

Overige schulden en overlopende passiva

- Te betalen salarissen 2.173 3.197

- Reservering vakantiegeld 0 -46

- Reservering vakantiedagen 201.798 262.703

203.971

265.854

Vooruitontvangen bedragen

- Oranje Fonds (tbv Ouderschapssteuning) 30.000 30.000

- Provincie Gelderland 17.302 17.302

- Gemeente Epe 18.710 0

- Stichting Solidez 0 52.500

- Vluchtelingenwerk Doe Fonds 20.000 20.000

- Voorgaande jaren 0 27.337

Totaal vooruit ontvangen bedragen 86.012 147.139

Overige schulden:

- accountant 14.000 14.000

Vooruit ontvangen Vluchtelingenwerk 330.606

- Teveel ontvangen gemeente Twenterand 0 5.340

- Teveel ontvangen gemeente Tubbergen 0 10.106

- overige 61.774 48.172

Totaal overige schulden 406.380 77.618

Totaal overige schulden en overlopende passiva **696.364** **490.611**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De stichting maakt gebruik van huurpanden waarvoor doorlopende contracten zijn aangegaan, met variërende resterende looptijden van 9 maanden tot 4,5 jaar. De totale huursom over 2018 bedroeg ca. 902.000,-. De onder de mantelovereenkomst met Toshiba vallende multifunctionals hebben een nieuwe looptijd van 5 jaar en kosten per jaar ca. 120.000,-. Tevens heeft de stichting een werkkapitaalkrediet bij de ING tgv €22.689. In 2018 is geen gebruik gemaakt van dit krediet.

Toelichting op de staat van Baten en Lasten

BATEN

Gemeentelijke bijdragen

	<i>Totaal 2018</i>	<i>Begroot 2018</i>	Baten 2017
- Gemeente Apeldoorn	227.819	296.738	576.960
- Gemeente Arnhem	530.200	312.632	725.442
- Gemeente Barneveld	135.267	132.654	216.224
- Gemeente Berg en Dal	68.931	85.577	164.525
- Gemeente Berkelland	21.816	13.596	102.223
- Gemeente Beuningen	53.108	58.845	129.202
- Gemeente Borne	68.063	52.433	90.400
- Gemeente Bronckhorst	40.193	46.199	119.879
- Gemeente Buren	53.365	42.738	77.190
- Gemeente Culemborg	61.264	73.876	117.978
- Gemeente Dalfsen	33.220	65.826	88.188
- Gemeente Deventer	292.105	232.189	277.983
- Gemeente Doesburg	2.447	25.056	49.308
- Gemeente Doetinchem	61.555	68.786	102.661
- Gemeente Duiven	25.751	30.991	72.375
- Gemeente Ede	177.796	191.973	321.509
- Gemeente Elburg	32.474	57.459	97.031
- Gemeente Enschede	133.092	157.696	
- Gemeente Epe	71.650	91.968	103.146
- Gemeente Ermelo	27.868	85.892	57.696
- Gemeente Geldermalsen	8.428	50.741	141.298
- Gemeente Hardenberg	198.533	140.559	213.401
- Gemeente Harderwijk	86.022	69.555	78.269
- Gemeente Heerde	8.151	41.138	51.469
- Gemeente Hengelo	29.910	12.499	12.096
- Gemeente Heumen	37.295	60.957	87.542
- Gemeente Hof van Twente	86.644	71.833	119.704
- Gemeente Lingewaard	57.457	110.092	144.837
- Gemeente Lochem	179.133	106.476	105.866
- Gemeente Mook en Middelaar	1.000	0	0
- Gemeente Neder-Betuwe	104.307	38.406	49.109
- Gemeente Neerijnen	50.597	25.557	45.728
- Gemeente Nijkerk	203.720	96.964	99.190
- Gemeente Nijmegen	425.709	321.088	406.413
- Gemeente Nunspeet	7.822	53.593	92.409
- Gemeente Oldebroek	67.224	63.539	148.728
- Gemeente Olst-Wijhe	22.542	34.736	30.350

	Totaal 2018	Begroot 2018	Baten 2017
- Gemeente Ommen	73.375	48.531	49.931
- Gemeente Oost Gelre	20.689	42.996	58.375
- Gemeente Oude IJsselstreek	65.663	62.593	75.510
- Gemeente Overbetuwe	106.492	196.495	192.139
- Gemeente Raalte	80.124	76.306	50.375
- Gemeente Renkum	175.728	97.128	137.158
- Gemeente Renswoude	10.509	4.341	10.862
- Gemeente Rheden	171.456	121.183	82.955
- Gemeente Rhenen	68.753	14.345	48.944
- Gemeente Scherpenzeel	8.921	15.346	13.838
- Gemeente Staphorst	47.859	47.876	71.063
- Gemeente Steenwijkerland	65.354	86.514	27.920
- Gemeente Tiel	88.121	113.306	179.511
- Gemeente Tubbergen	47.987	54.534	29.250
- Gemeente Twenterand	106.132	64.110	34.320
- Gemeente Veenendaal	236.434	134.452	218.560
- Gemeente Voorst	108.699	66.122	77.203
- Gemeente Wageningen	108.048	102.532	120.925
- Gemeente West Betuwe	0	0	
- Gemeente Westervoort	43.151	47.254	68.894
- Gemeente West Maas en Waal	18.851	41.461	41.106
- Gemeente Wierden	19.440	19.440	
- Gemeente Wijchen	169.247	122.076	214.747
- Gemeente Winterswijk	47.805	42.450	56.238
- Gemeente Zeewolde	25.501	82.689	31.864
- Gemeente Zevenaar	39.091	41.856	18.204
- Gemeente Zutphen	192.107	117.248	126.380
- Gemeente Zwartewaterland	43.069	28.027	11.176
- Gemeente Zwolle	179.537	188.847	401.917
-			
Subtotaal	6.060.616	5.500.909	7.808.818

De baten bij de gemeente West Betuwe zijn nu nog getoond bij Neerijnen en Culemborg.

Bijdragen via derden:

- Sociale Dienst Meerinzicht	47.949	0	0
	47.949	0	0
Overige bijdragen	1.935	-26.009	-9.316
Totaal bijdragen gemeentes	6.110.500	5.474.900	7.799.502

Projectbijdragen (overige financiers)

Voor de volgende projecten zijn bijdragen (te) ontvangen:

	Per project	Begroot 2018	Baten 2017
- Project Noodopvang Arnhem	156.100	156.100	166.499
- Project Noodopvang Nijmegen	119.245	160.000	174.617
- Voorleesexpress Ede	25.078	25.078	49.990
- Voorleesexpress Barneveld			
- Voorleesexpress Arnhem	53.000	53.000	53.000
Voorleesexpress Apeldoorn	0	0	0
Voorleesexpress Harderwijk	41.187	41.187	61.187
- Voorleesexpress Veluwezoom	14.498	10.000	
Voorleesexpress Wageningen		32.500	49.032
<i>Diverse projecten</i>			
-			
- Deventer Regie participatie	12.000		28.000
- Beuningen casusregisseur	32.500		45.000
- Nijmegen trajectregisseur	100.137		106.932
- Extra PVT in diverse gemeentes	19.995		0
- Zorgend Landschap	6.677		5.167
- Gelderland kennistafels	12.929		26.369
- Gelderland klankbordgroep	17.160		13.500
- Ouderschapsondersteuning	98.820		38.184
- Werkconferentie	15.851		13.500
- Fit-toCare			15.885
- Euro-Wijzer (Delta Lloyd)	23.000		23.000
-			
Overige	53.075		32.916
Totaal projecten	801.253	477.865	942.812

Bijdragen en programmagelden VluchtelingenWerk Nederland

Van het Landelijk Bureau van VluchtelingenWerk Nederland zijn de volgende bijdragen ontvangen/toegezegd:

	<i>Per project</i>	<i>Begroot 2018</i>	<i>Baten 2017</i>
- Centrale Opvang	1.445.049	1.396.385	1.453.902
	1.445.049	1.396.385	1.453.902
- Programmagelden	184.830	166.263	196.246
- Arbeidsparticipatie	103.409	28.502	0
- Gezinshereniging	45.851	20.000	91.168
- Regionaal Steunpunt			
- Rechtshulpverlening	100.000	50.000	97.739
- Kindervakantieweken	10.000	0	20.613
- Euro-Wijzer	40.290	0	25.996
- Open AZC dagen	4.500		
-			81.818
Overige			
Totaal	<u>488.880</u>	<u>264.765</u>	<u>513.580</u>
Totaal van VWN	1.933.929	1.661.150	1.967.482
Europees gefinancierd			
Eigen-Wijs	25.077	7.900	86.576
Europassie	1.908		
Een Nieuw Hoofdstuk	-5.609	nb	111.873
Met Opgeheven Hoofd 1	7.975		42.571
Met Opgeheven Hoofd 2	174.210	181.000	
VIP 1	51.774		227.773
- VIP2	189.024	225.000	
- Time4You	35.816	84.000	20.613
- Totaal Europees gefinancierd	<u>480.174</u>	<u>497.900</u>	<u>489.406</u>
Doe Fonds			
A Kiss	0	nb	39.728
Zutphen aan Zet	0	nb	19.934
Ieders Museum	0	nb	19.970
Arnhem samen	0		2.676
Bekend maakt bemind	42.197		37.400
	<u>42.197</u>	<u>0</u>	<u>119.708</u>
Totaal Doe fonds			
Werkwijzer	3.283		
Odoo merge	10.000		
Diverse bijdragen	62.099	0	15.470
VWNN	26.113		
Totaal via VWN of VWNN	623.867	497.900	624.584
Totale bijdragen van VWN of VWNN	2.557.797	2.159.050	2.592.066

	<i>Per project</i>	<i>Begroot 2018</i>	Baten 2017
Inburgering	4.513.497	4.530.000	4.605.719
<i>Overige baten</i>			
<i>Loonkostensubsidie</i>	3.406		4.306
<i>Stichting Alifa</i>	20.445		
<i>Gemeente Deventer, nagekomen bate</i>	79.455		
<i>Overige</i>	115.527	0	74.507
<i>Totaal overige baten</i>	218.833	0	78.813
 <i>Schenken aan Noodfonds</i>	 106.011	 0	 123.384
Het noodfonds wordt gevoed met giften / donaties door o.a. particulieren en kerken en het Vluchtelingenfonds van VWN. De schenkingen alsmede de hiermee gefinancierde uitgaven zijn opgenomen in het exploitatie-overzicht in het kader van het CBF-keurmerk. Verantwoording vindt plaats in een apart Noodfondsverslag.			
Rente	0		356
Totaal Baten	14.307.891	12.777.815	16.170.897

LASTEN	<i>Totaal 2018</i>	<i>Begroot 2018</i>	<i>Lasten 2017</i>
Huisvesting	1.339.219	1.300.000	1.495.752
- Huur	902.583		861.845
- Energielasten	82.409		68.251
- Schoonmaak	161.013		148.820
- Consumptiekosten	109.609		153.100
- Overige Huisvestingskosten	83.156		263.736
 Organisatiekosten	 2.236.727	 1.916.000	 1.818.714
- Kantoorkosten	161.859		207.176
- Vrijwilligerskosten	904.684		828.958
- Automatisering, Telefoon, Internet	525.042		566.056
- Kopieerkosten	128.285		121.300
- Raad van Toezicht	9.471		9.955
- Advies kosten	45.998		85.269
- Afschrijvingskosten	253.679	nb	
- Overige organisatiekosten	207.709		

Materiaal activiteiten/projecten

Een aantal (met name projectmatige) activiteiten kosten was niet of slechts deels in de begroting opgenomen:

Specificatie belangrijkste afwijkingen

	<i>Totaal 2018</i>	<i>Begroot 2018</i>	2017
- Inburgering	350.494	971.000	1.559.975
- Overige kosten op kantoren	68.998		
- Doe fonds projecten	39.958	nb	7.335
- Voorleesexpress	13.890	nb	34.899
- Uitbetaling huur en leefgeld i.h.k.v. project NOA/NON		198.626	78.920
- VIP2	13.098		
- Ouderschapsondersteuning	4.756		
- Diverse	59.945	-2.626	210.472
Totaal	612.891	1.167.000	1.891.600

Personeel	<i>Totaal 2018</i>	<i>Begroot 2018</i>	2017
- Lonen en salarissen	7.584.562	6.264.000	7.493.739
- Sociale lasten	1.340.008	1.002.240	1.300.972
- Pensioen lasten	682.732	501.120	694.395
- Reiskosten	405.423	417.600	436.053
- Detachering	7.500	0	4.500
- Training en scholing	39.121	0	142.916
- Kosten Loopbaan budget	202.250	0	250.951
- Overige personeelslasten	40.047	167.040	317.509
	<u>10.301.644</u>	<u>8.352.000</u>	<u>10.641.035</u>

Aan het eind van 2018 heeft de stichting 225 (gem 157 FTE) betaalde medewerkers in dienst (247 in 2017, 169 FTE)

De personeelskosten zijn als volgt aangewend:	<i>Totaal 2018</i>	<i>Begroot 2018</i>	2017
- t.b.v. dienstverlening in de regio	4.273.594	3.879.500	5.230.278
- t.b.v. projecten (incl. CO)	1.537.804	1.236.500	1.528.044
- t.b.v. overheadtaken	1.545.247	962.000	1.869.172
- t.b.v. Inburgering	2.945.000	2.274.000	2.013.541
Totaal	<u>10.301.644</u>	<u>8.352.000</u>	<u>10.641.035</u>
Uitgaven Noodfonds	255.753	0,00	262.124
Totaal lasten	14.746.234	12.735.000	16.109.226

Beloning van de bestuurder

(De stichting is niet WNT plichtig, informatie is vrijwillig verstrekt op binnen VWN gemaakt afspraken)

bedragen x € 1	J van der Werff
Functiegegevens	[directeur-bestuurder]
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte6	1,055
Gewezen topfunctionaris?7	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?8	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen9	100.437
Beloningen betaalbaar op termijn9	10.941
Subtotaal	111.378
-/- Onverschuldigd betaald bedrag ¹¹	N.v.t. / [BEDRAG]
Totale bezoldiging	111.378

Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan N.v.t.

Gegevens 2017¹²	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31-12
Deeltijdfactor 2017 in fte	1,055
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	98.641
Beloningen betaalbaar op termijn	10.612
Totale bezoldiging 2017	109.253

1d. Topfunctionarissen en gewezen toezichthoudende topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
MF Bezema	Voorzitter RvT
P. Birkenhager	Lid RvT
GL Veldhuis	Lid RvT
JJM Verhoef	Lid RvT
B. Konté	Lid RvT
S Wieringa	Lid RvT

RESULTAAT

Resultaatbestemming

In boekjaar 2018 is per saldo een negatief saldo te bestemmen resultaat behaald van €438.343. In de staat van baten en lasten is een voorstel opgenomen op welke wijze dit resultaat te bestemmen. In deze jaarrekening is dit voorstel reeds verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum met belangrijke financiële gevolgen geweest of per heden bekend, die in de jaarrekening 2018 dienen te worden vermeld.

Risico opstelling 2018					
(x 1000)	relatieve impact	maximale schade	af te dekken risico	Financieel effect	toelichting
Fouten in verantwoording projecten met Europese subsidies	10,0%	497	100,0%	50	onderdeel van uitvoeringsbudget betreft Europees gefinancierde projecten. Hoewel we daar een stevig controleapparaat op hebben in de vorm van budgetbeheer en zo langzamerhand een behoorlijke expertise, blijft verantwoording Europese subsidies zeer complex én arbeidsintensief.
fraude/diefstal	1,0%	1.000	100,0%	10	risico opzettelijke schade berekend over banksaldo
financieel wanbeheer	0,5%	14.300	100,0%	72	risico onbedoelde fouten berekend over volledige exploitatie
claims ogv wanprestatie	2,0%	6.108	100,0%	122	risico berekend van schade ontstaan door onzorgvuldige dienstverlening: een steeds reeeler risico vanwege bijvoorbeeld de functie op belastingportal en bij uitvoering gezinshereniging
salaris directeur	0,4%	14.300	100,0%	57	afbreukrisico dat kan ontstaan n.a.v interne en/of publieke commotie over salaris directeur. E.e.a. ook obv ervaring Hartstichting e.d. Risico is, gezien marktconforme inschaling directeur, verwaarloosbaar
nevenactiviteiten directeur / hoofdactiviteiten RvT	1,0%	6.108	100,0%	61	risico dat ontstaat door imagoschade n.a.v. (al dan niet vermeende) belangenverstrengeling of tegenstelling tussen VWON-werkz. en activiteiten daarbuiten. Vanwege goed zicht op nevenactiviteiten, beperkt risico. alleen berekend over gemeentebudget
doorwerking bezuinigingen rijk op subsidies VWN	10,0%	1.445	100,0%	145	gedachte is dat het budget voor de uitvoering van werkzaamheden in de CO voor een beperkt % getroffen kan worden door bezuiniging: we vormen als VWN een betrekkelijk klein deel van de landelijke kosten in de asielketen en de kans dat die door zware bezuiniging getroffen worden is hier opgenomen. De maximale schade is het CO budget van VWON
bezuinigingen gemeenten	15,0%	6.181	100,0%	927	de kans bestaat dat er één of enkele gemeenten moeten bezuinigen op de subsidies voor VluchtelingenWerk, de relatieve impact van de bezuiniging is wegens de spreiding van opdrachtgevers, beperkt. Dit risico is toegepast op volledige gemeentebudget.
politieke wind tegen met als gevolg verder verslechtering draagvlak voor financiering VWN op gemeentelijk niveau	5,0%	6.181	100,0%	309	huidige gemeentelijk beleid is gefundeerd op huidige politieke verhoudingen. Verschuivingen daarin met ten gevolge daarvan andere accenten is niet denkbeeldig.
politieke wind tegen met als gevolg verder verslechtering draagvlak voor financiering VWN op niveau rijksoverheid	5,0%	1.445	100,0%	72	Aanvullend aan bovenstaande speelt dit ook landelijk.
Totaal tbv continuïteitsreserve				1.825	
tegenvallers op inburgering	50,0%	3.500	20,0%	350	inburgering is zeer fluide markt: keuze van individuele klanten in combinatie met landelijke wet-en regelgeving t.a.v. inburgerings-programma en onderliggend leenstelsel.
Totaal tbv Inburgering				350	
personele risico's w.o. kosten reorganisatie / ontslag	10,0%	4.735	100,0%	474	risico van aanvullingsverplichtingen, langdurig verzuim, advies derden bij reorganisaties en ontslagprocedures, gebaseerd op de loonkosten van de vaste personeelsleden. (exclusief personeelskosten inburgering, al gedekt bij het risico van de tegenvallers op inburgering)
Totale tbv personele risico's				474	
Getotaliseerd				2.648	18,52%

KPI's 31-12-2018

Exploitatiesaldo	€ 288.601-
Aantal FTE's	157
Vast-Flexibel	10,6%
Ziekteverzuim	5,0%
Dekkingsgraad gemeentes	84,5%
Lopende trajecten vs afgesloten trajecten	1,3
Verhouding Inburgering omzet	31,5%
Verhouding betaalde medewerkers / vrijwilligers	15,1

Controleverklaring van de accountant

Lange Voort 68
2341 KD Oegstgeest
Postbus 99
2340 AB Oegstgeest
T 071 - 515 40 14
F 071 - 517 36 66
E mail@zirkzee.nl
www.zirkzee.nl

onderdeel van de Zirkzee-groep

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: Stichting VluchtelingenWerk Oost-Nederland

A. Verklaring over de in de Jaarrapportage opgenomen jaarrekening 2018

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de in deze Jaarrapportage op de pagina's 20 tot en met 40 opgenomen jaarrekening 2018 van Stichting VluchtelingenWerk Oost-Nederland te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting VluchtelingenWerk Oost-Nederland per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. balans per 31 december 2018;
2. de staat van Baten en Lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting VluchtelingenWerk Oost-Nederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

De Zirkzee-groep is een samenwerkingsverband van registeraccountants, accountants-administratieconsultanten, belastingadviseurs en administratieve dienstverleners.
Zirkzee Audit accountants is de handelsnaam van Zirkzee Audit B.V., statutair gevestigd te Oegstgeest (KvK nr. 28049205).

Op alle opdrachten die aan ons worden verleend, zijn toegevoegd de algemene voorwaarden van het SRA. Iedere aansprakelijkheid is beperkt tot het bedrag dat in het desbetreffende geval onder onze beroepsaansprakelijkheidsverzekering wordt uitbetaald. Op eerste verzoek zal u een exemplaar van deze voorwaarden toegezonden worden.

B. Verklaring over het in de Jaarrapportage opgenomen Bestuursverslag

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, is in de Jaarrapportage een Bestuursverslag opgenomen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat het Bestuursverslag met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben het Bestuursverslag gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het Bestuursverslag, in overeenstemming met de RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om de werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting de stichtingsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar nodig relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting de activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Oegstgeest, 25 maart 2019
Zirkzee Audit B.V.

was getekend

R. Wassing RA